

Forintosíthatatlan életek

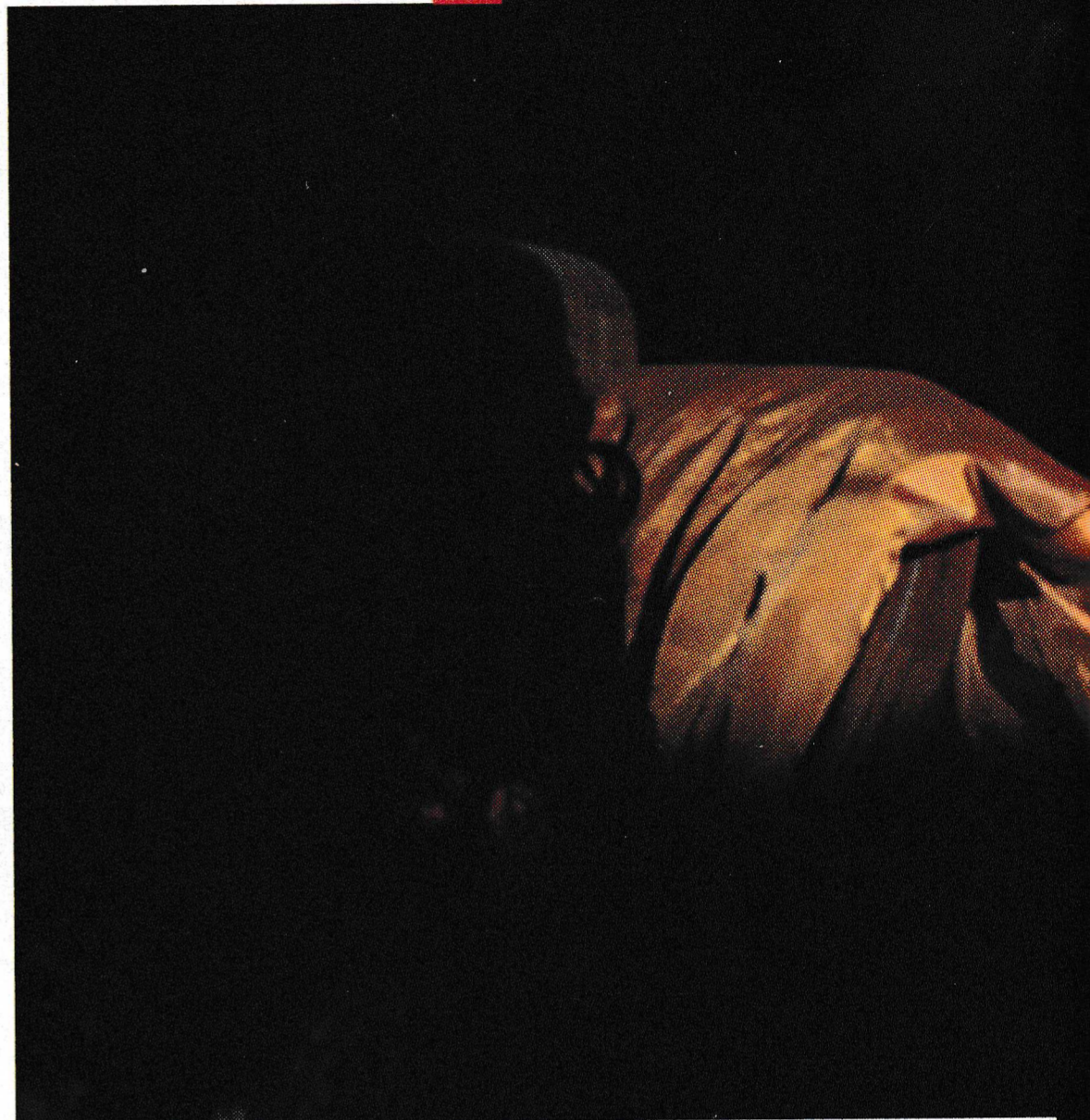
Állami kártérítés jár a gyöngyöspatai roma gyerekeknek

Bár Magyarországon nincs precedensjog, mégis: precedensértékűnek számító, nem jogerős döntés született a múlt héten az Egri Törvényszéken: Román Tamás bíró forintosította ugyanis azt a kárt, amelyet az állam – korábban az önkormányzat – okozott azzal, hogy a gyöngyöspatai Nekcsei Demeter Általános Iskolában 2004 és 2014 között származásuk alapján különített el roma és nem roma gyerekeket. A döntés ugyan csak elsőfokú, de meghatározó jelentőségű.

Főbb mint egy órán át sorolta Román Tamás bíró – tanévekre és egyénekre lebontva –, mekkora nem vagyoni kártérítést köteles fizetni az I. rendű alperes Gyöngyöspata Község Önkormányzata, a II. rendű alperes Nekcsei Demeter Általános Iskola és a III. rendű alperes Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Hatvani Tankerülete. Az indok: az iskola fenntartója, korábban az önkormányzat, majd az állam megsértette a gyerekek – időközben közülük többen már fiatal felnőttek – egyenlő bánásmódhoz fűződő jogát azzal, hogy jogellenesen elkülönítette és hátrányos megkülönböztetésben részesítette őket, alacsonyabb oktatási színvonalat nyújtott nekik. A teremben végighallgatták az ítéletet az érintett fiatalok, illetve törvényes képviselőik, akik korábban is majdnem minden tárgyalást végigültek.

A csaknem három éve húzódó – keservesen hosszúnak tűnő – elsőfokú tárgyalássorozat végére tett ezzel pontot a bíróság, szakértők és tanúk meghallgatásával alaposan feltárta, hogy a felperes gyerekek milyen körülmények között jártak iskolába. A per kezdetén Román Tamás az érintett diákokat, illetve törvényes képviselőjüket hallgatta meg, majd a cigány osztályok alsós tanítóját, végül Molnár Károly igazgatót.

Az igazgató tanúmeghallgatása volt a per egyik legmellbevágóbb epizódja. Kiderült ugyanis, hogy Molnár Károly az intézményében évek óta folyó hátrányos megkülönböztetést kimondó korábbi ítélet ellenére sem tett semmit annak érdekében, hogy szakmailag feltárja, mi okozta a súlyos helyzetet, és mit lehetne tenni ellene. Molnár Károly a bíróság előtt azt mondta: a szegregált osztályok véletlenszerűen alakultak ki; a beiratkozás sorrendje, vagyis a szülők érkezési sorrendje határozta meg a gyermekek körét. A roma szülők azonban valahogy mindig a legvégére maradtak, ennek következménye a cigány osztályok kialakulása. Molnár Károly hozzátette,

Molnár Károly a bíróság előtt azt mondta: a szegregált osztályok véletlenszerűen alakultak ki; a beiratkozás sorrendje, vagyis a szülők érkezési sorrendje határozta meg a gyermekek körét.

amúgy sem tudja, ki cigány és ki nem az, az iskola nem vizsgálta a gyerekek etnikai hátterét. Arra a bírói kérdésre, nem találta-e úgy, hogy ez így nem helyes, és változtatni kellene az egyes osztályok összetételén, azt válaszolta: „Nem ismertem fel a tisztán cigány osztályokat.”

Mindezt azok után válaszolta e perben, hogy egy korábbi bírói ítélet kimondta: a gyöngyöspatai Nekcsei Demeter Általános Iskolában elkülönítették a cigány és nem cigány gyerekeket, ezzel pedig a fenntartó súlyosan megsértette a roma gyerekek személyiségi jogait. Ez az ítélet – a pert az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek (CFCF) indította – 2012-ben született, mindhárom bírói fórumot megjárta, vagyis jogerős az apartheid típusú oktatásról szóló megállapítása. Nem vélemény tehát, hanem tény.

Az ügy azonban akkor nem zárult le, azaz pontosabban fogalmazva: egy újabb ügyet nyitott fel. Ugyanis sem a gyöngyöspatai önkormányzat, sem pedig az állami iskolák fenntartásáért időközben felelőssé váló Klebelsberg Intézményfenntartó Központ nem tett még egy gesztusértékű lépést sem annak érdekében, hogy valamiképpen kompenzálja ezeket a gyerekeket – immáron fiatal felnőtteket. Pedig az előzményperben azt is kimondta a bíróság, hogy a jogellenesen elkülönített roma gyerekek alacsonyabb színvonalú oktatást kaptak, mint nem roma társaik. A szegregáció velejárója, hogy az ilyen körülmények közt tanulók lényegesen alacsonyabb felkészültséggel – ez igaz az írás-

olvasási, szövegértési, számolási tudásukra is – lépnek a középfokú oktatásba, mint nem szegregált

társaik. A középfokú oktatásból aztán – ami rendszerint szakképző intézményt jelent, érettségig adó középiskolát szinte soha – éppen az alapkészségek elsajátításának hiánya miatt tömegesen esnek ki a gyerekek, s ezzel bebetonozódnak a tartós munkanélküliségbe, ami ma egyet jelent azzal, amit közmunkának hívunk.

A szegregált oktatás tehát elveszi a gyerekek jövőjét, hiszen a tanulási képességeik fejlesztésének hiánya miatt felnőtként sem tudják képezni magukat, szakma és érettségi nélkül pedig nincs munka, felemelkedési esély; lényegében az egész életüket mélyszegénységben élik le. Ezeket a károkat nem lehet forintosítani, mert az elveszett jövőnek, egy életnek nincs ára. Így eleve csak szimbolikus lehet az az összeg, amire az egyes gyerekek után a CFCF a kártérítési per keretei között az államtól igényt tart: tanévenként 500 ezer forint. A kártérítési per 63

Semmi nem lehetett véletlen

A gyöngyöspatai Nekcsei Demeter iskola akkor került reflektorfénybe, amikor 2011-ben a jobbkios polgármester hívására szélsőjobb-oldali, paramilitáris szervezetek érkeztek a településre, és hetekig masíroztak a cigányok lakta utcákban, félelemben tartva az ott élő családokat. Az iskolában olyan durván volt tetten érhető a rasszizmus, hogy 2011-ben az akkor még működő kisebbségi ombudsmani hivatal részletes jelentésben tárta fel a jogsértéseket, visszaasságokat. A Kállai Ernő által vezetett vizsgálat egyebek közt föltárta, hogy a gyöngyöspatai iskolában a párhuzamos osztályok között a cigány gyerekek számarányában nemcsak szignifikáns különbség mutatható ki, hanem az 1/b-4/b, a 2/b, a 3/b, az 5/b, a 6/b-7/b, illetve az 5-6-7-8/c osztályok kifejezetten „cigány osztályok” is lettek. Az iskola tanulóinak 48 százaléka cigány származású, akik zömét, 69 gyermeket, vagyis az összes cigány tanuló kétharmadát a b osztályokba koncentrálták annak érdekében, hogy az a osztályokban a számarányuk jelentősen alacsonyabb lehessen. „A jogellenes, etnikai származáson alapuló elkülönítés szándékos voltát azért véltem egyértelműnek, mert e rendszer semmiképpen sem volt magyarázható a véletlenszerűséggel” – írta a jelentésben az ombudsman, hozzátéve: a „cigány osztályokat” térben is egymáshoz közel, a többit tőlük távol, tudatosan helyezték el. A jelentés szerint a napközibe alig járnak roma gyermekek, mert az igazgató – a fenntartó önkormányzatnak az adott kérdésre vonatkozó határozatánál is szigorúbb feltételek mellett – csak azokat veszi fel a napközibe, akiknek mindkét szülője dolgozik.

gyöngyöspatai roma tanuló nevében indult, ennek elsőfokú ítéletét hozta meg a múlt héten Román Tamás bíró.

A CFCF több mint egyéves terepmunka és előkészület után, 2015 decemberében fordult keresettel a gyerekek képviseletében a bírósághoz. A perben a gyerekeket az alapítvány ügyvédjén kívül pro bono ügyvédek – Gárdos Péter, Hernádi Eleonóra és az Allan & Overy budapesti irodájának ügyvédje, Sahin-Tóth Balázs – képviselték. Nem mellékesen: ez jól mutatja azt az elkészerítő helyzetet, ami azt követően állt elő, hogy Soros György 2016-ban kivonta a pénzét a magyarországi roma jogvédelemből. Persze egy magánember arra költi a vagyont, amire csak akarja, sőt az is elismerésre méltó, hogy eddig is részt vállalt a költségekből, de e per csaknem három éve mutatja, milyen óriási hiány, ha nincs egy jogvédő szervezet mögött stabil háttér. Egy ilyen kártérítési ügy – nem beszélve az előzménypererről – nehezen vihető csak önkéntes ügyvédi munkában, hiszen évekig húzódik, több száz oldal iskolai adminisztrációt kell elolvasni, értelmezni, és felkészülni azokkal az

ügyvédekkel szemben, akik mögött ott az állam, lényegében korlátlan erőforrásokkal.

Visszatérve a múlt hétre: Kegye Adél, a CFCF ügyvédje perbeszédében elmondta, hogy az eljárás legfájdalmasabb része számára az az érvelés, amelyet az önkormányzatot képviselő Székács György és az állami intézményfenntartót képviselő Ószi Tamás előadott a tárgyaláson.

– Az állam, vagyis az állami iskolafenntartó és a helyi önkormányzat azzal érvelt, hogy a felperesek maguk tehetnek arról, hogy nem voltak sikeresek középfokú tanulmányaik során vagy a munkaerőpiacon, esetleg nem rendelkeznek a szükséges kompetenciákkal – mondta a perbeszédben. – Bekérették a gyámhivatali iratokat azt igazolandó, hogy a felperesek, akik nem vitatottan szegregátumban, mélyszegénységben, alacsonyan iskolázott családokban nőttek fel, rossz szociális körülmények között élnek. A per legmeggrázóbb része volt, amikor végig kellett hallgatnunk egy rendőrségi jegyzőkönyv szó szerinti ismertetését, amelyből az tűnt ki, hogy volt olyan kiskorú a felperesek között, aki otthon nem kapott enni, emiatt maga kérte állami gondozásba vételét.

Tehát az állam logikája szerint annak, aki szegény és akivel otthon nem jól bánnak, nem járhat a szegregációért ugyanakkora összegű kártérítés, mint annak, aki rendezettebb családi körülmények között él – mondta a perbeszédben.

Erre Székács György azt válaszolta: a CFCF perbeszéde alatt mindvégig úgy érezte, mintha a parlamentben ült volna. Azt is kifogásolta, hogy az alapítvány csak az iskola és az állam felelősségét firtatja. Szerinte nemcsak a tágabb társadalomnak, hanem az egyes embernek is felelősége van abban, miként alakul a sorsa. Kijelentette: nincsenek csodaszerek az állam kezében sem arra, hogy az esélyeket kiegyenlítse. Álláspontja szerint abból, hogy az előzményperben a bíróság kimondta a szegregációt, nem következik, hogy az ítélet abszolút hatályú és az egyes gyerekekre bontva forintosítható lenne. Székács szerint az, hogy a gyöngyöspatai iskolát azóta elhagyták a nem romák, és ma már tényleg csak cigányok járnak oda, a CFCF perének következménye.

Bár erre senki nem hívta föl a tárgyaláson a figyelmet, az ügyvéd érvelése meglehetősen furcsa így az önkormányzati iskolarendszer állami központosítása után öt évvel.

Az ítélet kihirdetése előtt a bíró megkérdezte, van-e valaki a közönség sorában, aki szólna. Egy negyven év körüli nő állt fel. Bemutatkozott, majd az államot képviselő ügyvédek felé fordult. Ezt mondta:

– Az én lányom húszéves. A patai iskolába járt. Sehová nem veszik fel, egy tesztet sem tud kitölteni. Maguk mit szólnának hozzá, ha ilyen iskolába járna a gyerekük? A lányom nem tud már mit kezdeni az életével. Csak ennyit akartam mondani.

A bíró a 63 felperes kárigényéből 62 esetben folytatta le a bizonyítási eljárást. Az eredetileg igényelt 290 millió a per során 143 millió forintra módosult. A bíró a kárigényből végül 89 millió forintot állapított meg. Két felperes igényét elutasította, 12 esetben teljesen, 48 esetben pedig részben adott helyt a keresetnek. Román Tamás összesen 226 tanév miatt ítélte kártérítésre az alpereseket. A legkisebb kártérítés 200 ezer, a legnagyobb – azé a gyereké, aki a leghosszabb ideig járt a szegregáló iskolába – három és fél millió forint. Az ítéletnek az is különös nyomatékot ad, hogy a roma gyerekek oktatási elkülönítése miatt az Európai Bizottság elindította Magyarország ellen a kötelezettségszegési eljárást. / **Ónody-Molnár Dóra**

Hirdetés

ÉLET ÉS
IRODALOM

VEGYE A LAPOT!

Hajdu Tibor az őszirózsás forradalomról

Ádám Péter: Egy évforduló kérdőjelei
– Hatvanéves az V. Köztársaság

Markó Béla: Rakoncátlan népakarat
(egy referendum tanulságai)

Sz. Bíró Zoltán:
Ortodox szabadságharc

Pénteken keresse a hírlapárusoknál, vagy fizesse elő! Tel.: 06/1-210-5149
SZÜKSÉGÜNK VAN EGYMÁSRA!

MBI MAGYAR
BRANDS

4x 12 13 14 17